Tark Kodanik
WWW.GRYYNE.EE

GRÜÜNE
Eestimaa Roheliste häälekandja
TARGA KODANIKU ERIVÄLJAANNE

UUS ENERGIA
Nº 3 (19) • 2010

LOE LÄBI JA ANNA SÕBRALE

TARK KODANIK

- Võtab juhtimisotsad enda kätte
- Teeb loomult arukaid asju, mis on ühiskonna hüvanguks ja edenemiseks vajalikud
- Lööb kaasa omavalitsuse arendamisel
- Toetab otsedemokraatiat ja arukat planeerimist

MITTEKASV
Kõlab rängalt, aga majanduskriisist on olnud ka mitut moodi abi, kirjutab Peep Mardiste – lk 3

PAREM TERVIS KUI ERISOODUSTUS?
Aleksander Laane ja Toomas Trapido kutsuvad üles tööandjaid ja töötajaid usaldama – lk 3

MERENDUSEST JA KALANDUSEST
arutleb bioloog Maret Merisaar – lk 4

TAASTUVENERGIA TOETUSTEST
Ühe mõõdu järgi toetuste vähendamine on vale, arvab Ahto Oja – lk 5

ÜKS ROHELINE JALGRATTARETK
Urve Madar kirjeldab, kuidas viis jalgratturit Armeeniat ja Gruusiat vallutasid – lk 6 ja 7

SAAGE TUTTAVAKS
Raamatutele uue elu andjad – lk 8

Lugupeetud lugejad!

Erakond Eestimaa Rohelised ja Euroopa Roheliste Partei nimel on mul heameel kutsuda Teid osalema ERP 13nda Nõukogu raames toimuvale avalikule konverentsile „Uus Roheline Lepe – rohelised lahendused majanduskriisile“.

Avalik konverents toimub 8. oktoobril 2010 kell 10.00 – 14.00 Meriton Grand Conference and Spa hotelli konverentsikeskuses (Paldiski mnt 4, Tallinn).

Manusest leiate konverentsi kava ja registreerimislehe. Konverentsi töökeel on inglise keel, toimub sünkroontõlge eesti ja vene keelde.
Konverentsil osalevad Euroopa Roheliste esindajad Gibraltarist Kaukasuseni. Konverentsil osalemine on tasuta.

Osalemiseks palun registreerida hiljemalt 30. septembriks veebikeskkonnas http://europeangreens.eu/council-meeting-registration/ või saata täidetud vorm e-kirja aadressile marta.mendec@europeangreens.org
Kui Teil pole isiklikult võimalik konverentsil osaleda, siis loodame, et edastate kutse oma kolleegile, kellele käsitletavad teemad võiksid huvi pakkuda.

Lisainfot Euroopa Rohelise Partei, ERP Nõukogu koosoleku ja konverentsi teemaks oleva globaalse arengumudeli kohta leiate veebiaadressilt www.europeangreens.eu.

EESTIMAA ROHELISED
EUROPEANGREENS.EU
European Green Party

Lugupidamisega

Valdur Lahtvee
Riigikogu liige, EER fraktsiooni esimees

Rohelised töökohad – mis see on?

EUROOPA PARLAMENDI ROHELISTE FRAKTSIOON

Säästke loodust, võidelge kliimamuutuse vastu, tagage jätkusuutlik areng, suurendage konkurentsivõimet, vähendage töötust - see kõik seostub maagilise sõnaga “keskkonnahoidlikud töökohad”. Euroopa Parlamendi Roheliste fraktsiooni kuuluv parlamendiliige Elisabeth Schroedter seletab, mis on keskkonnahoidlikud töökohad, kust neid leiab ja miks nad on hetkel nii olulised. “Raporti sõnum on see, et enamik töökohti on potentsiaalselt keskkonnahoidlikud, mis säästavad energiat, kasutavad taastuvenergiat, ei raiska loodusressursse ning ökosüsteemi ning väldivad üleliigse prügi ning õhusaaste tekitamist,” ütles sakslasest Schroedter.

Kolm kategooriat töökohti

Tema sõnul on kolm kategooriat keskkonnahoidlikke töökohti. “Kõigepealt tulevad uued keskkonnahoidlikud töökohad, mis on loodud tänu uutele tehnoloogiatele ja sektoritele. Siis tulevad traditsioonilised sektorid, mis tõusevad tänu uutele toodetele (nt metallitööstus tuuleenergia generaatorite tootmisega) ning viimaseks tulevad töökohad, milles on hõivatud näiteks ehitustöölised, küttesüsteemide tootjad ning jalgrataste tootjad.”

7. septembril Euroopa Parlamendi toetuse saanud raport tööhõivevõimaluste arendamisest uue säästva majanduse raames kutsub ELi 2020. aasta strateegia osana üles arendama Euroopa säästva majanduse tööhõive strateegiat, samuti rõhutab, et keskkonnahoidliku tööhõive täieliku potentsiaali saavutamise eelduseks on stabiilne, pikaajaline ja ulatuslik õiguslik raamistik.

“Osade sektorite jaoks on keskkonnahoidlik muutumine ainsaks võimaluseks vältida töökohtade kaotust. Tootmine saab jääda konkurentsivõimeliseks vaid juhul, kui investeeritakse energiatõhususse ning kasutatakse nii vähe kui võimalik loodusressursse.”

Keskkonnahoidlikkus tagab konkurentsivõime

Greenpeace’i uuringu kohaselt on taastuvenergia ja efektiivse energiakasutusega sektoris üle maailma võimalus luua rohkem kui 8 miljonit uut töökohta. “EL peab nüüd tegutsema jäämaks ülemaailmselt konkurentsivõimeliseks ning tagama, et suur osa nendest potentsiaalsetest töökohtadest loodaks Euroopas.”

Näiteks Saksamaal on hetkel 250 000 keskkonnahoidlikku töökohta. Komisjoni president Barroso hindab, et aastaks 2020 on ELis 3 miljonit keskkonnahoidlikku töökohta.

Aga millal? Osad ELi riigid on juba viimased kümme aastat loonud keskkonnahoidlikke töökohti, mõned teised, näiteks Hispaania ja Ühendkuningriik, on alles nüüd neid loomas. Belgia ja Ühendkuningriik näiteks leiavad, et vanade majade öko-renoveerimine hõlmab endas suurt potentsiaali.

Miks on keskkonnahoidlik töökoht hea?

“Sest see on turvaline töökoht,” ütles Schroedter. “Samas on väga oluline tagada, et keskkonnahoidlikud töökohad oleksid ka head töökohad.”

Valimiste avapauk on antud... tööandjate manifestiga

ALEKSEI LOTMAN
EER esimene eestkõneleja, Riigikogu liige

Seda ei teinud ükski erakond, vaid üllatuslikult hoopis Tööandjate Keskliit oma manifestiga. Poleks oodanud, et nii soliidne organisatsioon millegi nii veidraga välja tuleb.

Tõsi, kümne aastaga saavutada, et SKP inimese kohta oleks Eestis 90% EL keskmisest on pisut realistlikum kui eelmised valimised võitnud erakonna lubadus jõuda 5 rikkama hulka, kuid siiski on see realiseeritav eelkõige juhul, kui EL keskmine oluliselt langeb järjekordse laienemise või mõnd Euroopa juhtivat majandust tabava tagasilöögi tõttu.

Magusa kestaga üritatakse teha üks mõru pill söödavaks. Kusjuures see, mis sinna magusa kesta sisse pakitakse, on suhteliselt nõrgalt seotud majandusliku arenguga, vaid pigem lihtsalt tööandjate mugavusega. Loomulikult leiab manifestis ka ühtteist mõistlikku, aga kokkuvõttes on tegemist lihtsalt suurettevõtjate veidravõitu soovunelmatega, mis tänases Euroopas ei ole teostavad.

Nii tekibki küsimus, mida selle dokumendi avalikustamisega üldse taotletakse. Kas tõesti loodeti, et mõni erakond korjab sellel üles ja hakkab usinasti täitma? Või on tegu hoopis suurettevõtjate poolt lahkesti toetatavatele suurerakondadele visatud päästerõngaga, mis peaks võimaldama neil end sõnades manifestist distantseerides valijaid lollitada?

Meie majanduse põhiprobleem on ju hoopiski ressursimahukus, mis pidurdab jõukuse kasvu ja rikub keskkonda, kuid mis manifestis paraku käsitlemist ei leia. Ühe euro jagu rahvusliku rikkuse kasvatamiseks kulutame me kordades rohkem energiat, vett ja muid loodusvarasid kui arenenud Euroopa riigid. Mahajäämus on osalt tehnoloogiline, veel enam aga struktuurne. Tõsi, asi on tasapisi paranemas, kuid selgelt liiga aeglaselt.

Kui tahame pärandada lastele ja lastelastele elamiskõlbliku maa, peame otsustavalt vähendama meie majanduse keskkonnamõju. Majanduslik areng on ühitatav väheneva ressursikasutusega, nagu näitab paljude Euroopa riikide kogemus. See on tee, mida peaksime käima, selmet arutada pseudolahendusi pseudoprobleemidele.

Tegelikult on ju ka Eestis olemas säästva majandamise kogemus. On põllumehi, kes toodavad loodusega kooskõlas ja maa elurikkust kurnamata kvaliteetset toitu ning nende arv kasvab tasapisi. Mitmed omavalitsused on üle läinud loodusesõbralikule taastuvale küttele, kusjuures näiteks Lihula innovaatiline lahendus, kus linna köetakse loodusesõbralikult varutud luhaheinaga, on uudne kogu maailmas. Häid näiteid on, kuid paraku ikka veel liiga vähe.

Lähiaastatel tuleb meil seega tublisti panustada loodust säästva majanduse arendamisse. Nii võib Eesti tõesti välja jõuda viie rikkama riigi hulka. Täpsemalt, viie elurikkama sekka.

TOIMETUS
- Katrin Mesilane, peatoimetaja
- ERAKOND EESTIMAA ROHELISED
  Toom-Rüütli 10-3
- katrin.mesilane@riigikogu.ee

Punkides ja Ämmaauku rookides karjääride vastu

TANEL OTS
Nabala Keskkonnakaitse Ühingu juhatuse liige
EER juhatuse liige

Kas Sina tead, mis tähtis töö on Ämmaaugu rookimine ja miks seda peab aegajalt tegema.

Ära parem hakkagi midagi ette kujutama. Ämmaauk, nagu ka selle kõrvale 1972. aastal tekkinud Äiaauk, on üks osa Tuhala rahvusvahelise tähtsusega karstiala nähtustest. Seal needlub suurvee ajal enamus Tuhala jõe veest ning suundub kolme maa-aluse jõe kaudu 6 km ulatuses Toonela valda. Üks neist salajõegedest paneb keema ka Nõiakaevu.

Sinna koguneski augustikuu eelviimasel nädalavahetusel mitukümmend eri vanuses talgulist karstinähtustega tutvuma ja tähtsat Ämmaaugu rookimise tööd ette võtma. Ilmselt mitte kunagi varem pole selle augu põhjas viibinud korraga kolm Riigikogu liiget, aga seal nad olid, mullased ja higised, koos kõigi teiste talgulistega. Tööde edenedes avanenud põnev pilt õpetas karsti toimimist tundma ega lasknud töölisi juba ootavale õhtusöögile kiirustada. Välja puhastati ca 20 meetri pikkune ja 15-40 cm laiune paelõhe, mille põhjast avanesid väikesed koopad sügavamale ning paelõhe jätkumine ja üleminek maa-aluseks jõeks muutus aimatavaks.

Tuhala teema oli huvilisi kokku toonud nii Tallinnast kui Lõuna-Eestist, aktiivselt lõid kaasa ka kohalikud. Ürituse korraldas Erakond Eestimaa Rohelised, kuid talguliste hulgas oli erinevate erakondade liikmeid. Vaenlane ühendab ja vajadus millegi olulise kaitsmiseks koonduda paneb unustama inimeste vahele väiksemate toimetuste puhul kasvanud barjäärid. Selle üksmeele kogemine jättiski kaugemalt tulijate sõnul nõiakaevurahvast üllatavalt hea mulje. Nõnda polnud midagi imestada, kui pärast tööpäeva Roheliste korraldatud juturingist Õru Kultuurimaja saalis, võtsid aktiivselt osa ka kaks Reformierakonda kuuluvat vallavanemat ja sotsist volikogu esimees.

Tõsist kriitikat sai praegu ministeeriumites kooskõlastamisringil olev riiklik maavarade arengukava.

Kohaletulnutel oli teadmisi ja haaret käsitleda ehitusmaavarade kasutamist laiemalt. Tõsist kriitikat sai praegu ministeeriumites kooskõlastamisringil olev riiklik maavarade arengukava, millest on sündinud paberisse vormitud arendaja soovunelm. Teeinsener käsitles arvutusi, mille järgi neljarealine Tallinn-Tartu maantee ja muud planeeritavad tee-ehitused vajavad ainult väikest osa kaevandada plaanitavast mahust. Enamust materjalist ootavad ilmselt laevad kusagil sadamas.

Kõneldi valitsuse selgest suunast vähendada omavalitsuste otsustusõigust tema maal asuva maavara üle. Siis ei loe kohaliku rahvahääletuse korraldamine ega Nõiakaevu toetuseks antud üle 60 000 allkirja midagi, kui valitsus soovib nn. "riiklikku huvi" realiseerida. Kuna juturingis osales nii küla- kui vallavanemaid ning riigikogulasi, siis tõusis ka mitmeid konstruktiivseid ettepanekuid edasiseks tegevuseks nii kohalikul kui riiklikul tasandil.

Õhtu lõpus astuti aga karjääride vastu ei vähema kui pungi endaga. Kohal oli Villu Tamme ja J.M.K.E.

Eelarve tasakaal on vastuolus loodusseadustega

TERJE PÕVVAT
EER juhatuse liige

Kui karu, mäger jt loomad sööksid suvel ainult nii palju, kui neil suvel liikumiseks vaja läheb, sureksid nad talvel ära. Bolševikud võtsid Ukraina jt talupoegadelt ära varud ja inimesed surid ikalduse aastatel nälga.

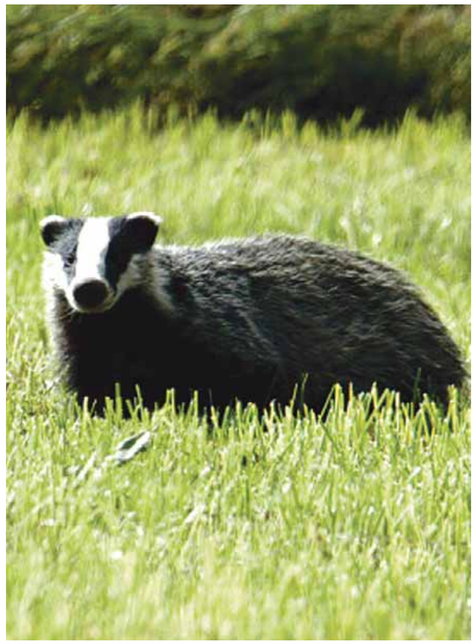

Mäger

Isamaa ja ResPublica Liit soovivad aga põhiseadusesse kirjutada sisse eelarve tasakaalu nõude. Reformierakond ei ole palju targem ja lubab teha vastava muudatuse riigieelarve seaduses. Kui silmas on peetud seda, et riigi eelarves peab olema näidatud sama palju tulusid kui kulusid, siis on see triviaalne. Selleks pole eraldi seadust vaja vastu võtta. Tuluks on sel juhul ka varade müügist saadav tulu (kuigi riik jääb sellega vaesemaks) ja laenude võtmine, mis tuleb hiljem tagasi maksta.

Kehtiv riigieelarve seadus aga defineerib riigieelarve tasakaalu teisiti - riigieelarve tasakaalu korral on tulud ja kulud võrdsed. Eelarve puudujäägi korral ületavad kulud tulusid. Tulude ja kulude vahe katmiseks nähakse riigieelarves ette finantseerimistehinguid, mis kajastavad muutusi finantsvarades ja kohustustes. Finantsvarad on hoiused, antud laenud, ostetud väärtpaberid ja muud taolised varad. Kohustused on võetud laenud, emiteeritud väärtpaberid ja muud taolised kohustused. Seadus näeb praegu ette võimaluse, et eelarve ei ole tasakaalus ja laenu võtmine ei ole tasakaalustav võimalus.

IRL retoorikast jääb mulje, et peatakse silmas seda, et jooksva aasta sissetulekud maksudest jm peavad katma sama aasta kulutused ja nõutakse, et eelarve oleks tasakaalus riigieelarve seaduse tähenduses.

Ansipi valitsus oli see, kes Eesti ülikõrge majandustõusu ajal reservide kogumise asemel makse alandas. Sellega anti inimestele illusioon, et nende majanduslik olukord paraneb tormiliselt. Inimesed olid valmis maksma rohkem kui asjad väärt olid, mis põhjustas inflatsiooni ja lükkas edasi ülemineku eurole.

Majandusliku tõusu ajal soovitas riik kõik varud ära kulutada ja veelgi enam, võlgu võtta. Ja seda mitte ainult sõnadega vaid ka tegudega kehtestades nendele inimestele maksusoodustuse, kes laenu võtsid.

Riik võttis ka ise laenu, et oleks võimalik palju kulutada ja soosis välisinvestoreid, mis omakorda tõstis kinnisvara vm hinda. Kuna riik oma tegevusega pigem aitas kaasa majanduse tsüklilisele arengule ning kogutud reserv ei olnud piisav, siis oli Eestis ka majanduslik langus suurem kui enamuses riikides.

Majandusliku tõusu ajal soovitas riik kõik varud ära kulutada ja veelgi enam, võlgu võtta.

Kuid loomulik on see, et headel aastatel kogutakse varusid ja rasketel aastatel kasutatakse neid. Valitsuskoalitsioon soovib selle aga võimatuks teha. Eelarve peab olema küll tasakaalus, kuid pikemas perspektiivis, st majandusliku tõusu ajal, tuleb nii palju kõrvale panna, kui palju kulub kriisi ajal olukorra leevendamiseks. See tähendab, et aastaeelarve ei ole tasakaalus, vaid on plussis ja vastupidi, kriisist väljatulekuks tuleb teha kulutusi, mille tagasimaksmine vähendab järgmist kinnisvara jm „buumi". Seega on vastava aasta eelarve miinuses. Maksud peaksid tõusma siis, kui riigil on raha piisavalt ja langema siis, kui riigil on rahaga kitsas käes.

Alternatiivseid majandusmudeleid – mittekasv

PEEP MARDISTE
EER Tartu piirkonna juht

Majanduskasv on kõige alus. Mida suurem on sisemajanduse koguprodukt (SKP), seda paremini kõik ennast tunnevad. Varsti on masu läbi ja siis jätkame Eestis ponnistusi kiireks tõusuks Euroopa 5 rikkama riigi hulka. Või oli see Euroopa Liit, mille 5 rikkama hulka pidime jõudma (oleks muidugi lihtsam, sest siis ei peaks Šveitsi ja Norraga arvestama)...

Kõlab rängalt, aga majanduskriisist on olnud ka mitut moodi abi. Paljude seniste aabitsatõdede kohta on hakatud esitama põhjendatult kriitilisi küsimusi ja sellest sünnib loodetavasti midagi uut ja paremat. Kuigi eilsele majandusmudelile pole veel viimaste detailideni viimistletud kõikehõlmavat alternatiivi, siis uue mudeli komponente on paberile pandud omajagu. Üheks näiteks on uus roheline lepe (Green New Deal), millise nime all on visioone paberile pannud nii brittide New Economics Foundation kui Euroopa Rohelised parteid. Need mõtted on kiiresti ka Eestisse pärale jõudnud - Maaülikoolis peeti maikuus foorum «Nutikas roheline majandus», SA Innove on välja andnud trükise «Roheline majandus. Mis, milleks ja kuidas?»

Mittekasvu idee

Mittekasvu idee käis 30 aasta est välja prantslane Nicholas Georgescu-Roegen oma raamatus «Demain la Décroissance». Kui mainstream räägib täna peamiselt SKP asendamisest mõne teise mõõdupuuga, mis arvestaks majandustegevuse kõrval ka keskkonna- ja sotsiaalmõõdet, siis veidi radikaalsem mittekasvu koolkond läheb kaugemale. 2008.a. Pariisi konverentsi kõlavast deklaratsioonist jõuti märtsis 2010 Barcelonas toimunud 500 osalejaga konverentsil konkreetsemate plaanideni (vt. täpsemalt www.degrowth.eu).

Kahe aasta taguse Pariisi konverentsi deklaratsioon kutsus üles asendama majanduskasvu eesmärk majandustegevuse mõistliku suuruse saavutamise eesmärgiga («right-sizing» of economies):

- Ülemaailmsel tasandil tähendaks majandustegevuse mõistliku suuruse saavutamine mahtumist jätkusuutliku ökoloogilise jalajälje (sh süsinikujalajälje) piiridesse.
- Riikides, mille ökoloogiline jalajälg ületab jätkusuutlikkuse piiri, tuleks võtta eesmärk jõuda mõistliku aja jooksul neisse piiridesse.
- Suure vaesusega riikides peab vaestel olema võimalus tarbimist kasvatada, kuid teha seda jätkusuutlikkust silmas pidades ja kohapeal kokkulepitud viisil kuni elamisväärse taseme saavutamiseni.
- Paratamatu on sissetulekute ja rikkuse ümberjagamine nii riigisiseselt kui riikide vahel, vältimatu on mõnel pool majandustegevuse aktiveerumine.

Püüd rahulolu poole

Erinevalt Green New Deal-laadsest struktuursema reformi kavast on mittekasv hetkel siiski pigem lähenemine, millega kogukonnad võiks vabatahtliku ja läbimõeldud tegevusega saavutada oma ökoloogilise jalajälje vähendamist.

Mittekasv on ressursikasutuse ja tarbimise vähendamine, kogukondade ja demokraatia tugevdamine. Püüd mitte niivõrd rikkuse, kui rahulolu poole. Lokaliseerumine vastusena globaliseerumisele, pigem kohalikud kui universaalsed lahendused.

Skeptikute ennetamiseks rõhutatakse alati, et mittekasv ei tähenda majanduslangust.

EESTI KEELES ROHELISE MAJANDUSE KOHTA:
- Foorum «Nutikas roheline majandus» [www.emu.ee/rohelinemajandus]
- Trükis «Roheline majandus. Mis, milleks ja kuidas?» [www.innove.ee/seirekeskus/roheline_majandus/trukis].
- Trükis «Euroopa roheline tee» [www.gryyne.ee/images/stories/varia/euroopa_roheline_tee.pdf]

Parem tervis kui erisoodustus?

ALEKSANDER LAANE
EER juhatuse liige

TOOMAS TRAPIDO
Riigikogu liige, EER eestkõneleja

Oleme korduvalt algatanud Riigikogus eelnõu, et tööandjat ei karistaks erisoodustusmaksuga, kui ta töötajale näiteks hambaravi või tervisekontrolli kinni maksab. Või ravimeid osta aitab. Riigikogu rahanduskomisjon hääletas selle eelnõu samuti mitmendat korda maha, mis veel ei tähenda, et eelnõu üldse menetlusest välja läheks.

Nii ongi – ühtpidi peetakse oluliseks rahva tervist ja kõike muud head, praktikas ei nähta aga puude taga metsa ja kiputakse kõiki tööandjaid juba ette peturiteks pidama. Praegu on nii, et kui ettevõtja on nõus teie hambaraviarvest maksma kinni näiteks 1000 krooni, siis lisaks käibemaksule maksab ta riigile veel ära pea 700 krooni! See ongi see kurikuulus erisoodustusmaks! Teie tervise heaks tehtud kulu on riigi poolt vaadates erisoodustus – pisut absurdne ju.

Vastuargumendina on öeldud, et sellise eelnõu seaduseks vormistamise järel hakkavad ettevõtjad kõik kooris palka hambaravis ja ravimites välja maksma. Aga kui usutavana tundub, et inimesed on nõus ainult hambaravi eest täispäevad tööd tegema? Või juba ette osast palgast loobuma - lootuses, et haigeks jäädes on tööandja ehk nõus saamata raha raviks maksma. Midagi tahaks ju hammaste taha ka saada, et hing sees püsiks. Ja küttearve tahab maksmist.

Mitmed ettevõtjad on rääkinud, et nad maksaks tõesti töötaja ravikuludest kasvõi osagi kinni, aga nad ei pea õigeks, et riik neid selle eest kõrge maksuga karistab.

Ravikindlustusmaksu maksab ettevõtja ju nagunii.

Teine asi kogu loo juures on see, et ega riigil ka siis, kui ravilt ja ravimitelt erisoodustusmaks maha võtta, midagi saamata ei jää. Kuna see raha liigub tervishoidu, siis vähemalt pool sellest kulub ju palkadeks – millest makstakse nii tulu- kui sotsiaalmaksu. Ja teise pool raha pealt läheb riigile käibemaks. Kokku saab riik maksudena ikka vaata et 30% tagasi. Kui sellega õnnestub lisaks kasvõi mõni haiguspäev töötaja kohta ära hoida, on kasud nii tööandjale, Haigekassale kui ka riigile ilmsed.

Kutsume kõiki Riigikogu liikmeid üles tööandjaid ja töötajaid usaldama, et tervisekuludelt erisoodustusmaksu kaotamine täidab just seda eesmärki, mis eelnõul on – parandada tööandja abiga töötajate tervist!

Merendusest ja kalandusest

MARET MERISAAR
Bioloog, Riigikogu liige

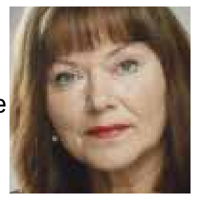

Kui kuuleme uudiseid sellest, et keegi on taas metsast ebaseaduslikult puid maha raiunud või satume nägema mingit kiirkorras ülekäidud kõrgete kändudega raiesmikku, siis enamasti oleme väga nördinud.

Grüüne lugejad on kindlasti vähemalt korra elus käinud abiks metsaistutamistalgutel ja peavad loomulikuks, et õige metsamajanduse korral hoolitsetakse ka uue elujõulise puistu üleskasvatamise eest. Ökosüsteemi taastumise seaduspärasusi mittearvestav majandamine merepinna all (loe: kalade ülepüük) meie silma igapäevaselt ei riiva ja ka laiem üldsus seda tavaliselt nii väga oma mureasjaks ei pea. Seetõttu olevat ka kalanduspoliitika voliniku koht Euroopa Parlamendis ning vastse eurosaadiku vastavasse töökomisjoni määramine poliitikute jaoks kõige ebapopulaarsemad valikud, räägiti juunikuisel kalanduspoliitika reformi seminaril Poolas. Ja polevat siis ka imestada, et Euroopa Liidu ühtse kalanduspoliitika (Common Fisheries Policy, CFP) peaeesmärgiks on olnud elanikkonna toidulaua võimalikult parem kalasaadustega varustamine. Siiani on keskkonnakaitsjate pingutused poliitikute südametunnistusele koputada ja kalaparvede isetaastumisvõimet arvestada täielikult liiva jooksnud.

Sama tuleb tõdeda ka nüüdseks juba hingusele läinud riikliku Läänemere Kalanduskomisjoni töö puhul, kus tööstuslike kalapüügiettevõtete esindajate hääl püügikvootide jagamisel alati määravam oli, kui teadlaste soovitused eri kalaliikide maksimaalsete lubatavate väljapüügikvootide kohta. Eesti Rohelise Liikumise liikmetest erakonnakaaslased võib olla mäletavad veel Läänemere Kalanduskomisjoni töökoosolekut, mis ca 5 aastat tagasi septembri esimesel päeval Tallinnas peeti (tavaliselt toimusid need istungid Gdanskis) ja kus Puhta Läänemere Ühenduse (Coalition Clean Baltic, CCB) eestvõttel ka meie noored Rock al Mare vabaõhumuuseumist laenatud kalavõrkudega tänavaaktsiooni korraldasid. Meie kalakujulised lendlehed rääkisid tursast, mille väljapüük tuleks tegelikult mõneks ajaks täiesti keelustada ning liiga väikese silmaga räimepüügivõrkudest, mis tuleks ära keelata. Vana Karla Katedraali ette auväärseid delegatsiooni liikmeid võrkudesse püüdma me sel kooliaasta alguspäeval tudengitega siiski ei läinud, sest selleks loomulikult koostöölastust ei antud, kuid Aktuaalse Kaamera uudistesse saime oma mereäärse piketiga küll.

Rohelised tuuled

Tänaseks on Läänemeres püütavate kalade koguste kohta riikidele lubasid ehk kvoote jagamas Kopenhaagenis asuva peakorteriga Kalandusnõukoda, kus ka Euroopa Komisjonil väga suur mandaat on ja kus üks kolmandik saadikutest esindab valitsusväliseid organisatsioone. Kuigi suurtööstuslikel kalapüügiettevõtetel on seal endiselt tugevam hääl kui väikepüüki esindavatel nn. sportkalastajatel, loodavad Eesti rannakalurid ja teised individuaalkalastajad, et valguskiir hakkab paistma Brüsselist, kus Ühtset Kalanduspoliitikat taas ökosüsteemipõhiseks üritatakse reformida. Rohelised muutused on EL põllumajandus- ja kalanduspoliitikasse väga vaevalised tulema, kuid seekord on ökoloogide ja keskkonnakaitsjate huvigruppide ootused siiski suhteliselt kõrgeks kruvitud. Olgu rõhutatud, et ka Eesti valitsuse seisukohad uue kalanduspoliitika aruteludokumendi (ehk vastava Rohelise Raamatu) suhtes langesid peaaegu üks üheselt kokku kõige rohelisemate huvigruppide omadega.

Euroopa Komisjon alustas avalike konsultatsioonidega 2009. aasta aprillis ning sama aasta detsembriks koguti kokku erinevate ühiskondlike organisatsioonide ja teadusasutuste kommentaarid kehtiva kalanduspoliitika puuduste kohta. Tahtmata selle väljaande lugejat koormata kõigi üksikasjadega, küsiti näiteks arvamust selle kohta, kas mingi kalaliigi väljapüügi kvoot tuleks anda igale kalalaevale eraldi või siis igale riigile tervikuna. Et kui püügiaruandlusest selgub, et (näiteks) riigi lõhekvoot on oktoobriks täis, siis enam ükski laev seda püüki jätkata ei tohi. Küsiti, kuidas vältida paraku sageli ette tulevat olukorda, et näiteks heeringat täis laaditud laev satub äkitselt mõne väärtuslikuma liigi parve peale ja lihtsat valab ruumi tegemiseks tonnide kaupa saaki üle parda, et parema ning kallima kaubaga tagasi jõuda. Kuidas parandada sadamas püütud kalade vastuvõtu aruandlust, et alla 17 cm pikkused lõhed ei läheks kirja meriforellina, nagu seda just Poolas pidavat massiliselt ette tulema.

Juunikuisel kokkusaamisel rääkisid Eesti, Läti ja Leedu sportkalastajate ühingute esindajad, et Baltikumis üldiselt peetakse seadustest kinni, kuid kui kõiki nõudeid täitev ja kalamaimude piisavalt suureks kasvamist oodanud rannakalur lõpuks oma riigi vetes asuvasse püügikohta jõuab, on see tavaliselt mõne teise riigi lipu all sõitva suurettevõtte poolt juba tühjaks püütud. Et ka Läänemere äärsete riikide väikekalurite hääl suures kalanduspoliitikas paremini kosta oleks, moodustati sama seminari käigus rahvuslike harrastuskalapüügiliitude ülemereline katusorganisatsioon. Ka käesoleva artikli autoril oli au selle põhikirja ja liitumislepingu allkirjastamise juures vaatlejana viibida ning osa võtta taanlaste korraldatud purjekasõidust endisest kalalaevast ümber ehitatud keskkonnakaitselaevukesel (MS Anton, pildil) .

Milliseid fakte võiks teada Ühtsest Kalanduspoliitikast?

1983. aastal vastu võetud Ühtne Kalanduspoliitika ei ole suutnud hoolimata selle 2002. aasta reformist kalade ülepüüki vältida ning tegelikult on üleliiduline kalamajandus jõudnud kriisiolukorda. 2007. aastal tuvastas Euroopa Audiitorkohus, et Ühtne Kalanduspoliitika ei ole suutnud kalaressursse säästlikult majandada ja seda eelkõige poliitilise tahte puudumise tõttu. Kuigi paljud kalalaevad on kaks korda suurema võimsusega kui oleks tarvis lubatud kalakoguste väljapüügiks, ei ole selles osas piiranguid rakendatud. Kokkulepitud väljapüügikvoodid on keskmiselt 48% suuremad, kui vastavad teadlaste soovitused. Kuna paljude riikide eelarvetes on kalanduse administreerimise kulud kaks korda kõrgemad, kui kalasaagi väärtus, võib väita, et kala eest maksame kaks korda: nii poes kui maksumaksjana Mis puutub Euroopa Liidu subsiidiumitesse, siis need rahalised toetused on suunatud pigem veelgi võimsamate kalapüügivahendite ja -laevade loomisele selle asemel, et toetada säästvamate kalastusviiside väljatöötamist ning kalavarude taastootmist.

Teadlaste hinnangul on juba 88% maailmamere kalaliikidest ülepüütud (liiga suuri kvoote on välja antud) ning 1/3 liikide puhul on ületatud kriitiline piir, mille puhul veel võib loota, et populatsiooni looduslik isetaastumine saab üldse toimuda. Käesoleva aasta juulis avaldatud uuringu kohaselt (New Economics Foundation), söövad eurooplased palju rohkem kala, kui Euroopa mered suudavad seda toota, mistõttu suureneb sõltuvus muudest piirkodadest toodud mereandidest. Euroopa Liidus kaubastatud kalatoodetest on 70% imporditud.

13 septembril anti Euroopa Liidu kalandusvolinikule, pr. Maria Damanaki'le üle 28 500 kodaniku allkirjaga petitsioon, mis oli internetis olnud juuni alguses toimunud Euroopa Kalanduspäevadest saadik. Ka selles palutakse 2012. aasta kevadel lõplikult kinnitamisele mineva uue kalanduspoliitika põhimõtetes jääda rohelisemate valikute juurde. Seega pole protsess veel lõppenud ning Eesti kalandushuvilised saavad eelkõige teha lobby-tööd Eesti poliitikute seas, et meie riigi ametlikud delegatsioonid jätkaksid eesootavatel nõupidamistel senist keskkonnahoidlike põhimõtete toetamist. Seda hoolimata sellest, et näiteks prantsuse tursapüügilaevadelt võib enne otsustavaid hääletusi kostuda veel igasuguseid ähvardavaid häälitsusi. Eesti avalik arvamus peaks aga meie otsustajatele olulisem olema, peaasi et teema oleks üleval.

Puhta Läänemere Ühendus ehk CCB, mis koondab rahvuslikke mittepoliitilisi keskkonnakaitseühendusi (Eestist kuuluvad sinna Eesti Looduskaitse Selts ning Eesti Roheline Liikumine), on lisaks harrastuskalastajate ühendustele teine oluline kanal valitsus(t)ele surve avaldamiseks kalanduspoliitika alaste konverentside korraldamise ja rahvusvaheliste deklaratsioonide koostamise näol.

Samuti on kalanduspoliitika teemat taas võimalik käsitleda Euroopa Roheliste Erakondade järgmise suurkogu raames, mis seekord toimub Tallinnas 8.-10. oktoobrini. Seal on üks töögruppidest pühendatud Läänemeremaade Roheliste erakondade koostööle. Kui me ka ühisdeklaratsiooni koostamiseni ei jõua, saaks osavõtjad vahetada teavet oma riikide ametlike seisukohtade üle ning peale Tallinnast koju naasmist teavitada oma riikides avalikkust meediakanalite kaudu.

Veel võiks teada, et Euroopa Liidus on vastu võetud Merestrateegia Raamdirektiiv, mille kohaselt peavad kõik Euroopa Liidu territooriumil asuvad mered olema ökoloogiliselt heas seisukorras aastaks 2020, ning sellele lisaks Integreeritud Merenduspoliitika, mis on suunatud mere ja meres asuvate bioloogiliste ressursside võimalikult tõhusamale majanduslikule ärakasutamisele. Kui Meredirektiiv annab suunised keskkonnakaitsjatele merevee kvaliteedi parandamiseks, siis Merenduspoliitika sihtgruppi kuuluvad näiteks sadamad ja laevandusringkonnad, kellelt oodatakse võimalikult häid majandusnäitajaid. Puhta Läänemere Ühendus (kus ka käesoleva artikli autor enne Riigikogu saadikuks valimist veepoliitika projektijuhina töötas) osales nii Meredirektiivi kui Merenduspoliitika Roheliste Raamatute aruteludel ning vastas interneti kaudu korraldatud küsimustikele, kusjuures merenduspoliitika teemal saime suurt tuge Hamburgi linnavalitsuse rohelistelt poliitikutelt.

Seni veel merenduspoliitikast eraldi seisva Ühtse Kalanduspoliitika dokumendi arutelus saab CCB osaleda veel suurema ühenduse, OCEAN 2012 liikmena. Kui nüüd ka „Grüüne“ lugejas, olgu ta siis poliitiline või mittepoliitiline roheline, merenduse ja kalanduspoliitika teemad suuremat huvi äratavad, siis võib ta lisainfot juurde hankida, alustades alljärgnevatelt linkidelt:
http://www.vimeo.com/12172895
http://www.cfp-reformwatch.eu/2010/06/ocean-2012-european-fish-week-5-13-june/
www.ccb.se ja www.ocean2012.eu

OCEAN2012, SÄÄSTVA KALAMAJANDUSE TEEMAL LOBBY-TÖÖD TEGEVATE VALITSUSVÄLISTE ORGANISATSIOONIDE VÕRGUSTIK, KAARDISTAB LÄÄNEMEREMAADE SEISUKOHTI ÜHTSE KALANDUSPOLIITIKA REFORMI TEEMAL

valitsuse esindajatelt küsitakse, kas nende seisukohad kattuvad allpool toodud 6 punkti osas: (jah / ei / võib-olla) .

KESKKONNAKAITSE
Uus kalanduspoliitika peab keskkonnahoiu ja jätkusuutlikkuse seadma kõrgemale majanduslikust ja sotsiaalsest jätkusuutlikkusest, sest viimased ei ole muul viisil saavutatavad. Ettevaatuspõhimõte (nagu seda sätestab 1995 aastal vastu võetud ÜRO Kalaparvede Lepingu artikkel 6) ja ökosüsteemil põhinevad lähenemisviisid (nagu on sätestatud 2008 aastal vastu võetud EL Merestrateegia Raamdirektiivi artiklis 1.3) peavad olema kalamajanduse juhtimise aluspõhjaks.

OTSUSELANGETAMINE
Haldusraamistik, mille puhul otsused langetatakse kõige sobilikumal otsustustasandil ja läbipaistval viisil, soovitud tulemusteni jõutakse huvigruppide mõistliku kaasamisega. Pikaajalised strateegilised otsused tuleks teha Nõukogu ja Parlamendi koostöös (EL tasandil), praktilisemad otsused aga kohalikul/piirkondlikul tasandil.

JUURDEPÄÄS KALAVARUDELE
Merekeskkond on ühine väärtus mistõttu üldsuse huvides on et kalavarude seisundit ja ökosüsteemi laiemas mõttes mõjutavaid tegevusi hoolikalt korraldatakse. Muudetud kalanduspoliitika puhul võimaldatakse juurdepääs kalavarudele eelkõige neile, kes tegutsevad kõige säästvamal viisil ja seda nii Euroliidu vetes kui väljaspool asuvates veekogudes. Kriteeriumid on näiteks sellised:
- Selektiivsus (väiksem kõrvalpüük ja tagasiheide)
- Keskkonnamõju (vähemkahjulikud püügivahendid)
- Energiatarbimine (tonni väljapüügi kohta)
- Tööhõive ja töötingimused (väiksema keskkonnasurvega püügiviisi puhul on töökohti rohkem, töötingimused peaksid vastama Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 2007 aasta „Kalanduses töötajate konventsioonis“ toodule)
- Toodete kvaliteet (püügivahendite mõju)
- Varasem nõuete täitmine (nii kalapüügiettevõtte kui liikmesriigi poolt)

ÜLELIIA VÕIMSAD PÜÜGIVAHENDID
Uus kalanduspoliitika peab vähendama kalapüügivõimsusi ja kohandama need olemasolevate kalavarudega. Võimsuste vähendamise meede peab kindlustama, et allesjäävad kalalaevastikud oleksid säästlikud nii suuruse kui muude omaduste poolest.

TOETUSED
Maksumaksjatelt kogutud avaliku sektori vahenditest tuleb eelkõige toetada kalavarude taastamist, säästlikumatele püügivahenditele üleminekut ja muid ühiskondlikke väärtusi loovaid tegevusi, püügivahendite üleliigset võimsust toetavad subsiidiumid tuleb järk järgult ära kaotada.

LÄBIPAISTVUS
Üldsuse piisav teavitamine ja kaasamine, sealhulgas
- Avalikustatakse kõik maaletoodud kalakogused (nagu USAs ja Norras)
- Aluste seiresüsteemi (VMS) andmed on teadlastele kättesaadavad (nagu USAs ja Norras)
- Kaugpüügilaevastike andmed ja tegevused kolmandate riikide vetes on viimastele kättesaadavad
- Kalanduse partnerluslepingute (FPA) mõjuhinnangud on üldsusele kättesaadavad.

Täna on aeg

ANDREI GUDIM
EER liige

Oleme küllaltki mobiilne riik, väikese pindala ja väikese rahvaarvuga. Meil oleks kõige kergem muuta riigi ja elanikkonna arusaamu transpordisektorist - pakkuda säästlikumat liiklemisvõimalust.

Autotööstust omamata (mis on tõsine takistus olnud riikides, mille majanduse tugitalad on autotööstuse gigandid) võiksime olla ühed esimesed Euroopas, kes eraõiguslikul ja riiklikul tasandil alustaksid autosektori elektrifitseerimist. Täna on selleks õige aeg, kui me ei taha jääda sabassörkijateks innovatiivsetes arengutes. Näiteks võiksid siin olla eeskujuks Portugal, Iirimaa ja Taani, kes tänu agressiivsele riiklikule toetusprogrammile on tänases Euroopas juhtivaid e-autonduse teerajajaid. Selle vastuseks oli loodud entusiastide e3mobility projekt.

Mis on e3mobility? See on täiesti uus pilootprojekt, mis läbi katse-eksituse meetodi annab vastuse küsimustele elektriautode ja laadimisjaamade säästlikusest, kuludest, mõjudest keskkonnale, elektrivõrkudele, tarbijale jne. Meie eesmärk on teha kliimaprobleemidest rääkimisest reaalne samm mobiilse keskkonna arendamiseks ja korrastamiseks, muutes meie linnad ja asulad puhtamaks ning vaiksemaks. Tulla turule „säästliku mobiilsusega“ nii globaalses, lokaalses kui individuaalses mõistes. Teha e-mobiilsus massturukõlbulikuks ja kõrge turustuskvaliteediga tooteks. Selleks tuleb tuua e-autod tänavatele. Muuta inimeste tarbimis- ja käitumisharjumusi ning tavasid. Tõestada, et e-auto pole mitte tuleviku tehnoloogia vaid täiesti reaalselt eksisteeriv transpordivahend. Tuleb luua keskkonnamobiilne revolutsioon, eesmärgi seadmistelt minna üle reaalsetele tegemistele. Muuta autonduses valitsevaid trende ja iganenud arusaamu. See omakorda eeldab alternatiivsetel jõuallikatel töötavate transpordivahendite kasutuselevõtuks vajaliku infrastruktuuri loomist, alternatiivsõidukite müüki ning propageerimist. Säästlik mobiilsus pooldab järk-järgulist ja mitmekülgset üleminekut madala co2 sisaldusega hübriidsõidukitele ja 0-emissiooniga e-autodele.

Kas te teate, et:

• Statistika väitel kasutab kogu maailmas 90% autoomanikest autot päevas alla 80 km, millest enamik autosid liigub ringi linnades ja linnade kogumites, väidetavalt 70%. Liikumiskiirus Tallinnas koos ummikutega on keskmiselt alla 15 km/h.

• Viimased elektriautode mudelid suudavad päevas läbida rohkem kui 350 km.

• Toshiba teatas, et neil on väljatöötatud aku, mis võimaldab igapäevast läbisõidu 500km, aku elueaks pakutakse 6000 laadimistsüklit.

• Arvestuslikult kuluks e-auto ülalpidamiseks kuus alla 1000 EEK. Tallinn – Tartu vahemaa läbimise kulu tänastes hindades ca 35 EEK, isegi ühistransport maksab rohkem.

• Elektrilaadimisjaamade võrgustik on miljoneid odavam tänapäeva tanklaketist.

• Akud ja kütuseelemendid arendavad tohutu kiirusega (mäletame esimest kastiga mobiili). Deutsche Bank prognoosib,et akude hind kukub 25% 2015. ja 50% 2020. aastaks, jääb loota e-autode hinna alanemist samas suurusjärgus. Hetkel moodustab liitiumil baseeruv aku ligi 40% auto hinnast.

• USA teadlaste uuringute järgi aitab elektriautode 24%-ne osakaal autopargis aastal 2020 tervisehoius säästa 75-150$ miljardit seoses hingamisteede haiguste ravimisega, mis on põhjustatud heitgaaside poolt õhku paisatud CO, NO ja tahketest osakestest.

• Elektriautode akumulaatorites kogutud energiareserv aitab oluliselt vähendada autokütuse energiaahelat.Samas väheneb oluliselt Eestimaa sõltuvus fossiilsete kütuste tarnijatest.

Need on ainult mõned faktid tuhandetest, mis aitavad seletada, miks me võtsime e3mobility projekti ette. Meie projekti sihtmärgid on ühtse laadmisvõrgustiku väljaarendamine ja e-autodega seotud täisteenuste pakkumine.

Eesmärgiks on teha kliimaprobleemidest rääkimises reaalne samm mobiilse keskkonna arendamiseks ja korrastamiseks.

Tuleb luua reaalne üleriigiline e-laadimisvõrk, mis hõlmab ja ühendab standardiseeritud infrastruktuuri ning kulude finantseerimist kõigi projektis osalevate riigistruktuuride, juriidiliste- ja ka eraõiguslike subjektide poolt, elektrilise mobiilsusega seotud täisteenuste pakkumine. Üheks olulisemaks projekti eesmärgiks on nn. Smart-Grid'i loomine, mis aitab mitte ainult tarbida vaid ka tagasi elektrivõrku müüa elektrivoolu.

Alustada tuleb täna

Näiteks, koju tagasi jõudes saate üle jäänud energia tagastada võrku, kuid aku saab laetud öösel teie isikliku tuuliku abiga. Või kasutades laadimiseks öist odavat elektritariifi ja andes päevasel tipptunnil võrkude voolupinge balanseerimiseks energiavõrkudesse tagasi.Et see saaks tulevikus võimalikuks, tuleb sellega alustada täna.

Pilootprojekti raamis käivitame ja testime esimesed laadimisjaamad. Lähiaja ülesandeks on leida projekti 50 vabatahtlikku osalejat, kes nõustuksid rentima elektriautot kahe aastase testmise perioodi jooksul. Projekti raames testitakse, analüüsitakse ja kogutakse informatsiooni elektriautode ja infrastruktuuri toimimist Eesti kliima tingimustes, samaegselt tegeleme infrastruktuuri soft`i arenduse ja ühtse tehnilise standardi väljatöötamisega. Täna käivad läbirääkimised elektriautode tootjatega tarnetingimuste ja tähtaegade üle. Paralleelselt laadimisjaamade arendamisega tahame luua elektriautodele täisteenust pakkuvat ettevõtet.

e3Mobility pilootprojekt peab andma vastuse, milleks, kellele, millal ja kuidas? Kui täna on e-auto eksklusiivne trendikaup, siis kahe-kolme aasta pärast juba täiesti taskukohane esmatarbekaup. Seoses EU emissiooni vähendamiskavadega, mis on alles algus, kaasneb suurenev maksustamine tänastele sisepõlemismootoritega autodele. Erinevate arenenud riikide valitsused on jõuliselt asunud toetama alternatiivseid energia- ja transpordilahendusi. Välja on töötatud erinevad subsiidiumid ja toetused sõiduki soetamisel, maksustamisel, registreerimisel, parkimisel. Massiline uute e-autode turule tulemine saab olema aastatel 2013-2014.

Keegi ei vaidle, et algus on raske, kuid just uute tehnoloogiate rakendamine ning arendamine aitab Eestil teha kaasa hüpet edasi ning jõuda ka suurematest Euroopa riikidest ettepoole. Vaieldamatuks saavutuseks on meie ja meie laste põhiaarete säilitamine - puhas loodus, õhk ja vesi. Just elektriautode massiline kasutamine aitab luua uued töökohad tootmises ja teeninduses ning aitab arendada uued suunad teadustöös.

Soovime tutvustada e-autot kui tervislikuma elukeskonna saavutamise instrumenti kaasates keskonna-ja tervishoiuspetsialiste. Regionaalarengu seisukohast peab e-auto olema kättesaadav kõikjal Eestis (nt. saared). Proovime muuta nii ennast kui Eestimaad teadlikumaks ja paremaks. Oleme eeskujuks teistele, avatud innovatiivsetele, säästlikumatele, keskkonnasõbralikumatele ning tervislikumatele lahendustele.

Taastuvenergia toetuste vähendamine ühe mõõdu järgi on vale

AHTO OJA
OÜ Mõnus Minek
MTÜ Eesti Biogaasi Assotsiatsiooni juhatuse liige
EER liige

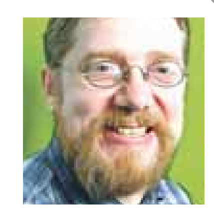

Viimasel ajal on üha enam kuulda ja lugeda arvamust (ÄP 15.09 Amet: rohelise energia tootjad ei vaja riigi abi), justkui oleks taastuvenergia toetused Eestis liiga suured, tuulest elektritootjad teenivat toetuste abiga liiga palju kasumit, Euroopas vähendatakse ju ka toetusi ja järelikult tuleb toetusi vähendada ka Eestis. Ma ei ole selle seisukohaga nõus, tunnistab ju aruanne ka ise, et näiteks gaasijaamad on kahjumlikud.

Pooldan seisukohta, et taastuvenergia toetusi ei tohi käsitleda ühe tervikuna, vaid need toetused tuleb diferentseerida allika (tuule-, päikese-, bio-, hüdro-, geotermaalenergia, jne) suuruse (suured, keskmised ja väikesed) ja asukoha järgi (näiteks tuulepargid maal ja merel, biogaasijaamad linnalähedal ja ääremaadel).

Toetuste eesmärk ei ole ju midagi muud, kui suunata erasektorit võtma kasutusele uusi tehnoloogiaid. Üle-euroopaline kliimakokkuleppe sisu on vähendada EL-is CO2 heidet 20% võrra ning tõsta taastuvenergia osakaalu energiatarbimisest 20%ni ja saavutada energia kokkuhoid 20% aastaks 2020. Kui soovime suurendada taastuvenergia osakaalu energiatarbimisest 20%ni, siis seda suunamuutust on võimalik saavutada mitmete hoobadega, millest üks mõjusamaid on toetused rohelise energia tootmiseks.

Toomas Tuul

Võib-olla tõesti maismaal asuvad megasuured saepurukoostootmisjaamad ongi tasuvad ilma toetusteta, seda ma ei tea. Tean aga, et biogaasijaamad isegi praeguse taastvuelektri fikseeritud kokkuostuhinnaga ei ole tasuvad. Näiteks biogaasi tootmise juurutamiseks on asjatundjad välja arvutanud, et toetus peaks olema praegusest 84 sendist kWh kohta 1 krooni võrra suurem (1,84 kr/kWh). Eesti teoreetiline biogaasi kogus moodustab kolmandiku (puhastatuna biometaaniks ca 300 miljonit Nm3), millest on võimalik toota ca 10% primaarelektrienergiast.

Võib olla megasuured maismaatuulikud vajavadki ainult pool kuni kolmandik praegusest toetusest, aga kas sama toetusega tuleb toime avamere tuulepark?

Biogaasi kasutamine on Eesti arenguvõimalus – see lahendab tööhõive probleeme maapiirkondades ja ka asulates, edendab taastuvenergia tootmist kohalikust toormest, mis omakorda mõjutab ka keskkonda, jäätmekäitlust, tasakaalustatud regionaalset arengut ja elavdab kohalikku majandust ning innovatsioonitegevust. Biogaasi valdkonna areng on mitmetahuline, omades mõjusid energeetikas, keskkonnakaitses, jäätmekäitluses, põllumajanduses, regionaalses arengus, teadus- ja arendustegevuses. Eestis võiks vabalt praeguse kümnekonna biogaasijaama asemel olla 100-200 biogaasijaama, kui võtta aluseks Saksamaal toimunud biogaasitootmise arengulugu, muuseas biogaasitootmise toetustega suurusjärgus kuni 3,7 EEK/kWh.

Eestis on biogaasi areng teravdatult olnud juba rohkem kui viimase 2-3 aasta jooksul avaliku arutelu objektiks. Eesti Biogaasi Assotsiatsiooni (EBA) loomine 2009. aasta maikuus aitab loodetavalt kaasa valdkonna strateegilisele arengule ja kindlustab vastava seadusandluse korrastumise, ühistes mängureeglites kokkuleppimise ja nende kokkulepete jõustamise. Taastuvenergia toetuste vähendamine või ärajätmine on biogaasivaldkonna poolt justkui jäme kokkuleppest taganemine. Me oleme viimased 3 aastat töötanud selle nimel, et veenda biogaasitootmise mõttekuses ja nüüd selline lugu!

Kindlasti ei soosi aga üheülbaline ja ühetaoline taastuvenergia toetuse vähendamine biogaasi tootmise edendamist Eestis, kui praegu toimub valdkonna areng teosammul, siis toetuste vähendamisel jääb see rong seisma – kas see on meie valik täna? Arvan et mitte.

Puitgraanulitega kütmine säästab loodust ja raha

ANNA MURASHINA
Addinol MM OÜ tehnikadirektor

Euroopa Liidu poliitilised otsused (vähendada tootmisega kaasnevaid CO2 heitmeid, kasutada rohkem taastuvaid kütuseid, suurendada sõltumatust imporditavast maagaasist jne) ning pidevalt muutuvad hinnad taastumatutele ressurssidele, sunnivad meid otsima alternatiive fossiilsetele energiaallikatele. Üheks lahenduseks on kindlasti pelletite ehk põllumajandus- või puidujäätmetest pressitud graanulite tootmine ning nende kasutamine kütteainena (vesi, soojus). Eestis on kõige laialdasemat kasutamist leidnud just puidupõhised pelletid.

Ökoloogilisus ja ökonoomsus on kaks võtmesõna, millega puitgraanulitega kütmist saab kõige paremini iseloomustada.

Säästab loodust

Puitgraanulite tootmine ja kasutamine soojusenergia saamiseks säästab meie loodust. Nende põletamine ei eralda fossiilsete kütustega võrreldes biosfääri süsihappegaasi (CO2) juurde, sest puidu põletamisel vabaneb ainult puudes nende kasvamise ajal atmosfäärist kogutud ja seotud süsinikdioksiid. Kasutades puitgraanuleid, säästad ka metsa ja põllumaad, sest vääveldioksiidi heitmed, mis põhjustavad happevihmu vähenevad pelletite põlemisel.

Siinkohal tuleks ka märkida, et pelletite tooraineks on mitte ainult töötlemata ümarpuit, vaid ka saeveskites ja puidutööstusettevõtetes tekkinud saepuru, mida veel sellel sajandivahetusel transporditi suurtes kogustes prügilatesse. Seetõttu tagatakse tänapäeval loodusvara säästlikum ja väärikam kasutamine.

Ökoloogilisuse osas võiks lisada ka seda, et kütmisest tekkinud tahma kasutatakse väetise koostisena või utiliseeritakse väikese prahina, sest selle kogus ei ületa 1,5% puitgraanulite esialgsest massist. USA, Kanada ja Põhja-Euroopa pikaajaline kogemus pelletite kasutamisel kütusena näitab, et tahm eemaldatakse eramajapidamiste ahjudest ja kateldest üks kord kahe aasta jooksul.

Kotsentreeritud soojus

Kas säästlik suhtumine loodusesse on ainuke argument pelletite kasuks? Kindlasti mitte. Puitgraanulid on kontsentreeritud kütus konkurentsivõimelise hinnaga, sest et pelletite hinnad ei sõltu fossiilsete energiaallikate hindade tõusust. Puitgraanulite kütteväärtus ulatub 4,8-5,0 MWh/t ca 8-12% niiskuse juures ning ta on suurem, kui hakkpuidul ja puidubrikettidel. Selliseid näitajaid saavutatakse tänu spetsiaalsetele kuivatamismasinatele ja graanulipressidele, mis suurte mehaaniliste ja termiliste koormuste tõttu vajavad kõrge jõudlusega määrdeaineid (nt reduktoriõli ADDINOL Eco Gear, ketiõli ADDINOL Chain Lube XHT), mis tagavad nende laitmatu töö pika aja vältel.

Kuna väikestes pelletites on palju kontsentreeritud soojusenergiat, siis nende ladustamiseks ei vajata nii palju ruumi kui halupuidu jaoks. Tänapäeval on laiemat kasutamist leidnud kompaktsed täisautomaatsed küttesüsteemid, mille olemasolu teeb meie elu lihtsamaks ja annab ka silmailu.

Üks roheline jalgrattaretk Armeenias ja Gruusias

URVE MADAR
EER liige, Tallinna Matkaklubi juhatuse liige

Meie erakonna nimeks on Erakond Eestimaa Rohelised. Sellega on põhilised programmilised seisukohad ka rohelistena paigal ja küll igaühele natuke erinevalt arusaadavad, kuid siiski roheliselt tabatavad. Samas on Eestis ka mitmeid kodanikeühendusi, mille nimedes ka sõna „roheline“ otseselt koha on leidnud. Hästi on teada Eesti Roheline Liikumine ja paljud meist on tõsiselt võetavad Roheliste Rattaretkedest osavõtjad.

Mis see „Roheline” siis on? Eks ikka looduskeskkonda hoole ja armastusega hoidev inimeste kogu. Inimene on meie mõistes ka looduse osake. Armastame oma riiki ja soovime, et ta kestaks ka meie lastele ja lastelastele ja nende lastele ja et me seda rida saaks lõputult jätkata. Aga rohelisest maailmavaatest kaugel pole ka mitmed inimeste vabaühendused, milliste nimes otse rohelist sõna ei leia. Üheks selliseks on ka Tallinna Matkaklubi, mis oma olemuselt huviala klubi sportlikeks matkadeks.

Nagu korralikule MTÜ'le sobiv on klubil ka oma põhikiri, milles eesmärgiks on seatud eluterve Eesti ja selle saavutamiseks levitatakse matkamist, kui eluviisi. Seda klubi liikmed ka usinalt teevad, korraldades matkasid nii Eestis kui ka laias maailmas. Samuti avatud klubina andes võimaluse ka klubisse mitte kuuluvatele matkadest osa võtta. Parema tervise nimel on parasjagu üks nädalalõpu matk korra kahe nädala peale. Aga suvel tahaks ka rohkem, nii kaks kolm nädalat ja ikka seda sportlikumat varianti.

Idee minna Armeeniasse

Niisiis tekkis sügisel 2009 TMK's idee minna jalgrattamatkale Armeeniasse. Teatavasti on sealkandis mäed mõnusalt kõrged. Tegemist on Armeenias väga vana kultuurrahvaga: kristlus aastast 301, oma tähestik aastast 405, oma ülikud, õpetlased, ehitised ja mida kõike veel Aasia ja Euroopa vahelisel maal. Armeenia ajalugu on olnud kohutavalt keeruline ja raske, kuid erinevalt paljudest kadunud rahvastest Euroopas on armeenia rahvas ja kultuur säilinud.

Algset matkamõtet toetas otseselt võimalus otselennuga Riia – Yerevan lisatasu eest võtta kaasa jalgrattad. Valitud aeg - 13.-27 juulini, tõotas väga kuumasid ilmasid. Pikema ettevalmistuse käigus otsustasime jalgrattamatka teha läbivana ja matka lõpetada Gruusias. Yerevan – Tbilisi liin tundus meie vieliikmelisele rühmale sobivaks. Niisiis Rutt, Hille, Mati, Eerik ja Urve matkajuhina asusid teele.

Ükski polnud varem Armeenias käinud

Matka esimesel päeval sõitsime rongiga Valka ja sealt kohe rongiga edasi Riiga. Vaatasime pool päeva ringi lõunanaabrite pealinnas ja sõitsime õhtuks jalgratastega lennuväljale. Öine lend viis meid kohaliku aja järgi kella 6-ks Yerevani. Saime oma pagasi ja jalgrattad kätte ja asusime neid sõiduvalmiks korrastama. Aga varahommikul magamata inimestega juhtub ikka igasuguseid asju, nimelt tükivad mõned olulised vidinad kaduma minema. Nii ei saanudki me Mati jalgratast korda, kuna Urve universaalsel jalgrattapumbal kadus ära ventiilide vaheline üleminek. Kuna meie ettevalmistuse käigus võeti meid kohalike sõprade poolt vastu ja kuna nad vastavalt armeenlaste erilisele külalislahkusele olid loomulikult meil lennuväljal vastas, siis sai Mati koos jalgratta ja reisikottidega meie peatuspaika. Pärastlõunase aja veetsime Yerevani kesklinnas ja käisime Materadaranis, armeenia raamatute hoidlas. Need vanad raamatud on vapustavalt kaunid, nende hulk hoidlas on aukartust äratavalt suur ja nende hoidmise lugu erakorraline. Paljud raamatud toodi inimeste poolt välja armeenia rahva genotsiidi keerisest aastal 1915. Järgmisel päeval tegime taksotuuri Geghardi kloostrisse (umbes 30 km Yerevanist mägedes), Garni templisse ja käisime 1967. aastal rajatud Genotsiidi memoriaalis. Külastasime armeenia kiriku keskust Echdmiadzin'is. Nägime kahte ristimistseremooniat, lamba ohverdamist Geghardis, laulatust Echdmiadzin lähistel Armeenias ainukese tegevkloostri kirikus ja imetlesime armeenia kirikuehteid Echdmiadzini peakirikus.

16. juulist algas meie jalgrattatuur Yerevan – Sevan – Dilijan - Vanadzor - Spitak - Shirakamut – Salarandz - Gyumri – Bavra, mis on piiripunkt Armeeniast Gruusiasse. Esimese sõidupäevaga tõusime 73 km peale 1 km : Yerevan on umbes 1 km kõrgusel, kuid Sevani järve kõrgus on praktiliselt 2 km. Õnneks oli maksimaalseks tõusuprotsendiks 9. Järgmisel päeval tõusime veel mõned sajad meetrid kõrgusele 2100m kokku, läbisime 2,5 km tunneli kasutades kohalikku heatahtlikke autojuhte, kes siis sõitsid meie ees ja taga. Seejärel laskusime mööda väga järsku serpentiin Dilijani. Meie matkarühmas oli kõikidel osavõtjatel mägedes sõitmise kogemus ja oskus olemas, mistõttu polnud raskusi mägedes sõidu tehnikat kasutada - algul pidurid lahti, siis hoolega nii esi- kui tagapidurit kasutades kiirust vähendades peaaegu nullini ja jälle vabalangemisega edasi. Nii ei riku pidureid, ei kõrveta neid läbi, aga vabalangemise lõikudel ei tohi kiirust väga kõrgeks lasta, no mitte üle 50 kuni 60 km tunnis.

Edasine teekond viis meid Vanadjori poole, leidsime majutuse, võitlesime toidu valmistamisel piiritustabletitidega, saime vihma ja tuult, tõuse ja langusi. Pärast Shirokomuti alevikku oli salapärane teehargnemine Gyumri ja Bavra peale üle mäekuru, mis kahele kaardile oli märgitud, kahele aga mitte. Igal juhul oli see teede hargnemine Salarandz'i küla kohal, kuhu õhtupoolikul sisse otsustasime sõita, et kohalikelt nõu küsida. Taga – Kaukaasia teed on väga salakavalad. Külla viiv tee ei olnud üldse nähtavalt järsk, kuid jalgratas liikus nagu seina pidi üles. Higised, vesi voolamas ja veri hammaste taga, peatusime külast läbi voolava jõekese sillal. Lahke külarahvas selletas, et meid huvitav otsetee on pinnasetee, umbes 12 km järsku tõusu, siis kuru ja siis edasi veel 20 kuni 30 km laskumist. Kurutaguste külade nimetuste suhtes olid arvamused erinevad. Kaardile kantud nimed kohalikele tuttavad polnud. Saime loa telgid kooli lähedale paika panna. Kohalikust külapoest õnnestus oma toidutagavara täiendada ühe leivaga.

Laagri korraldamisel tulid meile appi väga viisakad lapsed. Aitasid telke püsti panna, asju sisse paigutada ja vett tuua ning uurisid jalgrattaid, proovisid kiivreid, katsusid kottide raskust ja vaatasid, kuidas me süüa teeme. Matkajuhina pean ütlema oma matkakogemustest lähtuvalt, et igal pool Lääne–Euroopas oleks laagri juures askeldav lastekamp meile palju peavalu tekitanud kuid mitte Armeenias. Otse vastupidi.

Kui oma õhtuse toidu valmis saime, hakkas sadama. Äikesevihm oli nii vali, et meie suur telk laskis läbi nii alt kui pealt, kuid ma tänasin saatust, et vanakuri ei saatnud meid kohe külla jõudes selle otsetee peale. Äike mägedes on küll see, mida ma matkajuhina kardan. Olen sellest piisavalt matkakirjeldustest lugenud, omal kogemused õnneks puuduvad.

Äike lõppes sama järsku kui algaski. Vihm lõppedes kutsus pereema Gajane meid kooli kõrval olevasse majja, mis oli ruumikas, kuid mitte eriti kvaliteetselt ehitatud. See oli ehitatud abi korras peale Spitaki linna hävimist maavärinas 1988. aastal. Meile pakuti suures peretoas teed ja külarahvas käis juttu ajamas. Tööd ega palka pereerahval ei olnud, kuid nad pidasid kolme lehma. Mägedes annavad lehmad 7 kuni 10 liitrit piima päevas. Seda hapendatakse ja tehakse vahel ka väga soolaseks juustuks, mis on Armeenias valge kodus küpsetatud leivaga põhiliseks toiduks. Maja ümber oli väike aiamaa, kus kasvasid kartulid, porgandid, kurgid, tomatid ja muu, muidugi ka lilled ja maitseained ning marjapõõsad.

Selgus, vihmamärg otsetee on läbimatu, tuli selle kuivamist oodata. Niisiis jätsime otsetee plaanist välja ja otsustasime sõita läbi Gumri.

Laskumine Gumrisse oli avarate vaadetega pikkade serpentiinisilmustega. Oli võimalus sõita kiiresti, tee oli väga korralik. Bavrasse sõitmisel tuli muidugi see kõrguse kaotus tasa teha. Gumrist Bavrasse kaks kuru ja liigi kilomeeter tõusu kuskil 35 - 40 km peale sundis meid autot kasutama. Ja ilmselt õieti tegime, sest alates Gukasjani külast lage maa, pidev tõus, ere päike ja mitte mingit võimalust päikese eest varju leida.

Siis tuligi piiripunkt Bavra, kus kahe piiripunkti läbimisele ja rahavahetusele kulus umbes tund. Lõunakohta leidsime väikeses peamiselt armeenlaste ja venelaste poolt asutatud külakeses. Venelased olid nn „duhhoborid“, kes olid Katariina I ajal ususalgamise eest Venemaalt välja saadetud. Nüüd lähevad nad Gruusiast tagasi oma ajaloolisele kodumaale Tuula kandis. Nende kunagised majad seisavad räämas ja tühjad. Sellised külad jätkusid kuni Ninotsminda linnani. Enne sinna jõudmist hakkas taas sadama. Kaukaasias on nii, et tuleb must pilv, päike kaob ja läheb pimedaks ja siis sähvivad välgud ja sajab korralikult. Jalgrattureid hakkavad kimbutama tühjaks minevad kummid. Nii ka enne Ninotsmindat. Seekord vedas alt Hille ratas. Aitasid meid teetöölised, kes parasjagu asutasid end õhtuks mikrobussiga koju sõitma. Väikebuss viis Hille rattaga väikelinna politseimaja ette. Ninotsmindat läbib üks suur tee ja kui jalgrattaga väga kihutada, siis sõidad märkamatult linnast läbi, eriti kui on pime ja sajab. Eerikul peaaegu nii juhtuski, kuid õnneks läks.

Keset Ninotsmindat saime kokku armeenia noormeestega, kelle, mitte veel päris valmis hotellis saime omale toa ja dushiruumi, päris mööduka hinnaga. Kohalikku kõrtsi sööma minneski saatsid külalislahked ja tähelepanelikud armeenlased meid, et me pimedas linnas ära ei eksiks. Sealsetes väikelinnades on harva tänavanimetused vööras keeles. Nii armeenia kui ka gruusia tähestik valmistas meile päris suurt peavalu.

Nintsmindast viis meid tee Ahakalakisse ja sealt pinnaseteid mööda Ogami külast läbi Vardzia orgu. Järsk laskumine Vardziasse pidi olema 2,5 km, mis tegelikult osutus 8 km pikkuseks ja jalgrattaga mittesõidetavaks järsuks serpentiiniks. Nii me siis jalgrattad käekõrval kahe tunniga alla saime.

Vardzia koobaslinna uurisime terve päeva ja sõitsime siis edasi Akhaltsikhe suunas, kus ööbisime kohaliku bussijaama II korrusel. Järgmisel päeval sõitsime Borjomi, mis on säilitanud nii mõndagi oma kunagisest kuurortlinna ilmest. Suurepärane mineraalveepark, linnapromenaad, kaunis raudteejaam, ilusad sillad ja kaldapealsed, rahvuslik looduspark, kus võib matkata mitu nädalat, ronida tippudesse ja supelda mineraalveebaseinides. Viibisime Borjomis kaks päeva. Sõitsime kitsarööpmelise raudteega Bakurianisse, tuntud mägisuusakeskusesse, kus korrastatakse tõstukeid, hotelle ja muid majutusasutusi, näha oli saksa firmade esindusi, kuid ka palju räämas ja tühje hooneid.

Matka lõpetuseks olime pool päeva Tbilisis, kus oli väga kuum, mistõttu jalutasime peatänaval ja istusime purskkaevude juures.

Kokku läbisime 8 sõidupäevaga ligi 500 km. Kui arvestada, et enamuse ajast sõitsime kõrgusel 1,5 kuni 2 km, siis on see ju puhas rasva põletav tervislik ja sportlik tegevus. Kõrguse käes keegi ei kannatanud ja kõige paremini tundis end Urve.

Kokkuvõtteks võiks märkida

Kuigi nii Armeenias kui ka Gruusias armastatakse kihutada teab ometi iga autojuht, et ta on jalgratturile ohtlik. Kahekse teeloldud päeva jooksul ei leidunud ühtki autot, mis oleks meist ligidalt mööda sõitnud. Meie küsimisele saime vastuseks, et kui jalakäija või jalgratturi ja auto vahel juhtunud õnnetuses jääb pea alati süüdi autojuht. Seda toonitati meile nii Armeenias kui ka Gruusias.

Koondinfoks Taga-Kaukaasiast kasutasime "Georgia, Armenia and Azerbaijan", Lonely Planet ja Tony Andersoni raamat „Bread and Ashes A Walk Through the Mountains of Georgia". Matkarühma nimel tänan veel kord erakonnakaaslasi Rein Ruukelit, Karine Oganesjani, Mare Kaske abi eest Armeenias.

Lahke pererahvaga Saralandzis.

Vardzia orgu viiv tee.

Eerik, Hille , Urve ja Mati. Rutt teeb pilti.

Saralandzi küla lapsed abiks.

Suvepäevadel tunnustati Noorte Roheliste aktiivseimat liiget

ANDRE ZAHHAROV
Noorte Roheliste juhatuse esimees

Sel aastal, 20.-22. augustil toimunusd Noorte Roheliste teistel suvepäevadel Kihnu sarel tunnustati traditsiooni kohaselt ka aasta aktiivseimat liiget, kelleks üksmeelselt valiti agar ürituste korraldaja Jaane Tomps.

Suvepäevadel osalenud korraldasid harivaid ja arendavaid mänge ning pidasid ka mitu aruteluringi organisatsiooni arengust ning tulevikuplaanidest. Äärmiselt tore oli tõdeda, et kohaletulnud olid sedavõrd asjalikud ega kartnud osa võtta ja oma ettepanekuid teha. Kohale oli tulnud ka mitmeid uusi liikmeid, kellega oli võimalik paremini tuttavaks saada.

Planeeritud talgud jäid küll täies mahus pidamata, kuna saar oli üllatavalt puhas, kuid tutvumisringil avastati siiski mõned laokil prügiga kohad ning hoolitseti selle eest, et praht jõuaks selleks ettenähtud kohta.

Kuna samal nädalavahetusel toimus ka suur Ühtelaulmine, siis osaleti Kihnu Rahvamajja kogunenud rahvakoori ridades ning tantsiti maha ka Kaerajaan.

Noored Rohelised jätkavad koostööd koolidega

KARINE OGANESJAN
Projekti «Koolid keskkonnasäästlikumaks» eestvedaja

Sel õppeaastal otsustasid Noored Rohelised jätkata eelmisel aastal alustatud projekti «Koolid keskkonnasäästlikumaks». Kevadel käidi korduvalt loengutega kolmes Tallinna koolis. Põhikooli lastega käsitleti teemat «Prügisorteerimine, energia- ja vee kokkuhoid, milleks seda kõike teha?» ja keskkooliosas räägiti lisaainetest toidus. Lisaks viidi Eesti koolides läbi keskkonnaviktoriin ning esseevõistlus.

Juba esimesel koolinädalal alustasime uue algatusega. Nimelt viiakse Harjumaa ja Tartu koolidesse üheks nädalaks infostendid, millel tutvustame Läänemerega seotud probleeme – eutrofeerimine ja saastamine.

Esimesse kooli minek on 27.septembril, kuhu viiakse infostendid ja mitu keskmise suurusega kaarti Läänemere kohta, mis jäävad kooli igaveseks.

Esialgu on plaan vaid septembriks, kuid loodame, et koostööd soovivaid koole tuleb veel juurde. Olenevalt kooli soovidest, on võimalik korraldada ka loenguid või suisa keskkonnapäevi.

Tark Kodanik

Tagasitulek: lummav ja hoiatav retk meremaailma

MART JÜSSI
Riigikogu liige

Veteväljade avarus ja sügavus jääb maise eluga kohastunud inimesele suuresti mõistatuslikuks ja ligipääsmatuks kandiks. Võimalused heita pilku pinna alla või reisida üle ääretute veteväljade on tavaliselt kättesaadvad pigem vähestele julgetele seiklejatele või pühendunud teadlastele ja sellepärast looritab merede elu enamsti põnev saladuseloor. Kaasaegne filmistehnika on aga inimestele silmadeks, millega saab vaadata sinna, kuhu me oma piiratud ujumisoskuses muidu ei küüni – veemaailma inimsilma eest varjatud nurkadesse.

Vees on mida vaadata, sest meie koduplaneedi ookeanid on kohaks kust ammustel aegadel elustiku mitmekesisus oma alguse on saanud, arenenud, muutunud ja kuivale maale kolinud. Meredes on tänagi suur osa kogu maailma liigirikkusest ja kogu Maa elus keskkond ei suuda toimida merede pideva tasakaalustava toetuseta.

Teejuhiks merikilpkonn

Kolmemõõtmeliselt üles võetud loodusfilmis viiakse vaataja ühele pikale reisile läbi erinevate maailmamere osade, saatjaks ja teejuhiks Atlandi merikilpkonn. Teda saatev kaamera lubab meil ekraani piirides ja seansi pikkuses tegelikult rännata kümnete tuhendete kilomeetrite ja kilponnaelu kümnete aastate taha, kaudses mõttes ka läbi merikilpkonna eluviiside kujunemiseks kulunud evolutsioonilise aja.

Sadu miljoneid aastaid kestnud areng ja erinevate oleste võitlus oma ellujäämise nimel on mereelustiku kujundanud väga kirevaks nii värvidelt kui vormidelt, karm elukeskkond või võistluslik naabruskond on aidanud ookeani asukatel kohastuda ja leida omale eluks unikaalne asukoht selles tervikus. Filmis võib ka tähelepanelikule vaatajale mõni kummastava kujuga kala märkamata jääda sest ellujäämisvajadus on nad vorminud oma elukeskkonda täielikult sulanduvaks – see annab vaatajale aimu, millised on meid ümbritseva looduse vajadused ja võimalused. Teejuht isegi on looduse ime, sest näeme, kuidas oma pika ja keerulise rännaku jooksul kasutab kilpkonn väga kohaselt ära erinave mereliste elupaikade poolt pakutavat varju ja võimalusi – olgu need siis "õiges suunas" triivivad vetikapuhmad või korallriffide rikkalikus keskkonnas kaetud toidulaua. Ookeaniavaruste võlud ja valud on vahetult vaadeldavad, filmist same lisaks vaate-elamusele aimu ka selle unikaalse maailma haprusest ja haavatavusest.

Haikalade ja tormiste randade kõrval vilksab ka ookeani elurikkuse suurim ja ootamatuim ohustaja – inimene. Kuigi meile pole looduse poolt antud võimet merekeskkonnas elada, oleme ise endale kujundanud võime seda keskkonda pöördumatult hävitada, lisades sinna elemente, mis sinna ei kuulu – nende jaoks ei ole looduse kujunemise protsess kohta ette näinud ja nii võtavadki need inimtekkelised muutused koha ookeanide põlisasukatelt. Näeme, kuidas me hoolimatult lammutame kilpkonnade elupaiku kogu nende mitukümmend aastat kestva merereisi ulatuses, ehitades täis rannad, kus kooruvad nende pojad, reostades kleepuva naftaga merepinna, millelt käivad need loomad õhku hingamas ja paisates meredesse tapvaid kilejäätmeid, mis kilpkonnadele saatuslikult meenutavad meelistoiduks olevaid meduuse. Me sõidame mere-elukatest üle otseses ja kaudses mõttes, märkamata, mis jälg meist maha jääb.

Habras mereelustik

Kutsun vaatajat üles tähelepanelikult jälgima filmis jutustatavat lugu. See on erakordne võimalus näha peensusteni maailma seda osa, kus peaksime käituma nagu külalised. Ekraanil voolavad vaated kirjeldavad merd sellisena, nagu ta on tänaseks aastamiljonite jooksul kujunenud. Maailmas on märke, et kui me ei võta midagi ette oma tegevuse kahjulike tagajärgede leevendamiseks, on see võib-olla viimane kord, kus me oma planeeti sellisena saame näha – naftakatastroofidest merre paiskuv saaste, ülemäärane elupaikade ja eluvormide kurnamine ning keskkonda mittesobivad tehismaterjalid on viinud hapra mereelustiku allakäiguteele. Loodusel on õigus kulgeda oma rada kohates seal takistusi ja ohte, millega toimetulemiseks on aeg andnud vahendid mitte hääbuda inimese mõistmatuse või hoolimatuse poolt seatud lõksudes. Vaatame, kas meie peegeldus ookeani tüünelt pinnalt meeldib meile. "Tagasitulek" esitab seda viisil mis paneb hinge kinni pidama ka ekraani ees.

Saage tuttavaks: raamatutele uue elu andjad

Intervjuu Epp Priimäe ja Rene Noniga tegi Katrin Mesilane.

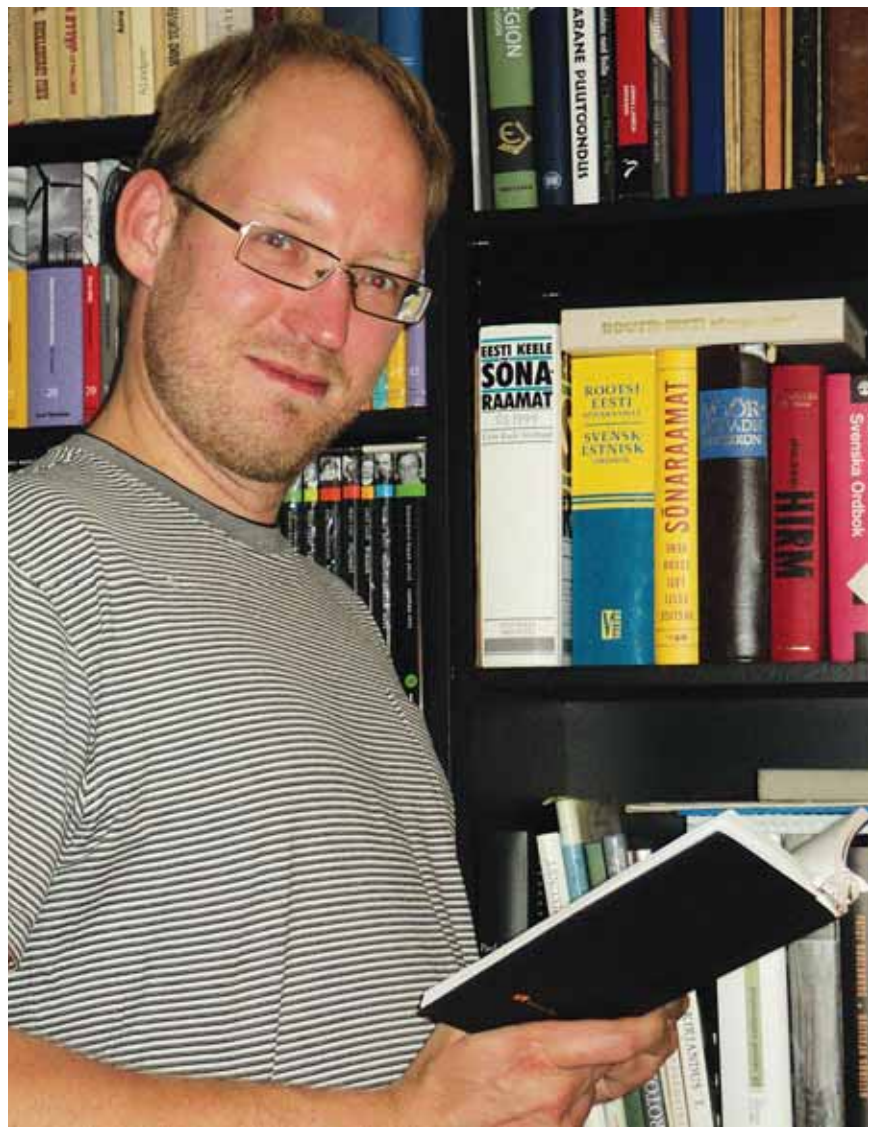

Kes on MTÜ Raamaturing taga?

MTÜ Raamaturing eestvedajateks on Epp Priimägi ja Rene Noni. Epp töötab Tallinna 37. Keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetajana ning Rene on pühendunud MTÜ Raamaturing juhtimisele. Neid mõlemaid seob huvi kirjanduse vastu.

Mis pani teid looma MTÜd Raamaturing?

Inspiratsiooni Raamaturingi loomiseks saime tuttavatelt, kes müüsid maha oma vana maja ja tahtsid koos oma kolaga visata minema ka vanaisa raamatud. See tundus väga ülekohtusena, sest kindlasti oleks neile vanadele raamatutele lugejaid, tuleks need vaid üles leida!

Ka sugulased ja sõbrad on rääkinud, et raamaturiiulid ajavad üle ääre ja annaks mõned raamatud ära. Erinevaid taaskasutuskeskusi on küll loodud, kuid sellist, mis spetsialiseeruks raamatutele, veel ei ole. Ja nii otsustasimegi potentsiaalsed lugejad ja kasutult seisvad raamatud kokku viia.

Epp kui kirjandusõpetaja lisab:

Peale selle olen ma tihtipeale kuulnud õpilastelt kommentaare, et nad ei saa üht või teist raamatut raamatukogust kätte. Kooliraamatukogus on vaid mõned üksikud eksemplarid ja linnaraamatukogust on samuti raske raamatuid saada, sest tihtipeale satub lugemisaeg ka erinevates koolides samale perioodile. Samas ei ole vahet, kas „Triumfikaar" pärineb seitsmekümnendatest või on viimase paari aasta tagune.

Milleks MTÜ Raamaturing?

Meedias on viimasel ajal jutuks olnud kooli kohustusliku kirjanduse nimekirja uuendamine ja raamatute kättesaadavuse probleem. Raamaturingi eesmärgiks on koguda inimestelt kokku raamatud, mis seisavad kasutult riiulil ja koguvad tolmu, selmet olla kasulikud õpilastele koolides ja tekitada noortes suuremat lugemishuvi.

Milliseid raamatuid võib pakkuda?

Eelkõige eelistame klassikalist kirjandust ja lasteraamatuid, loomulikult on oodatud ka uuemad raamatud. Lisaks võtab MTÜ Raamaturing vastu ka vanu raamatuid, fotosid, postkaarte, maakaarte jms. eesmärgiga jäädvustada ajalugu – haruldasemad eksemplarid lähevad muuseumidesse ja raamatukogudesse. Eraldi nimekirja pole vaja koostada, pange ainult raamatud valmis ja võtke meiega ühendust.

Milline on Raamaturingi sõnum inimestele?

Raamatutest, eriti ilukirjandusest saadavat emotsiooni võib võrrelda teatri- või kinoelamusega, ka hinnad on samast klassist, kuid me ei ladusta ju oma teatriemotsioone aastateks riiulitele tolmu koguma, vaid need emotsioonid on meie sees ja me saame neid vajalikul hetkel meelde tuletada. Teadmised on olemas meis endis ja need ei vaja materiaalset vormi.

Uues koolikirjanduse nimekirjas on palju viimasel 10 aastal välja antud laste- ja noortekirjandust. Lapsevanemad, kelle lapsed on Harry Potteri ja Anni-lugudest välja kasvanud, võiksid raamaturiiulid üle vaadata ja anda need raamatud ringlusse, mille kaudu nad jõuavad kooliraamatukogudesse.

Teeme lugemise kättesaadavaks ja anname raamatutele uue elu!

Ja tulevikuplaanid?

MTÜ Raamaturingi tulevikuplaanideks on leida korralikud laoruumid ja luua mugav e-süsteem, kust koolid saaksid endale vajalikud raamatud ise välja valida. Kuna igal organisatsioonil on ka tegevuskulud, siis on meil plaanis luua veel e-pood, kus me saaksime turustada neid raamatuid, mida koolid ei vaja, et olla elujõuline ühing ja ennast ise üleval pidada.

Kuidas Raamaturingiga ühendust saada?

www.raamaturinglus.ee,
Facebookis: raamaturinglus.ee
või kirjutage:
rene@raamaturinglus.ee,

Täname kõiki koostööpartnereid ja annetajaid, kes on meile juba raamatuid pakkunud ja samas kutsume inimesi üles oma raamaturiiuleid üle vaatama. Anname koos raamatutele uue elu!